

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci **žalobcu: Z., P.**, IČO: X., zastúpeného advokátom *JUDr. I. Š.*, Advokátska kancelária, S., proti **žalovanému: Krajský súd v Trenčíne**, so sídlom Námestie sv. Anny 28, Trenčín, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. Spr. 2901/11 zo dňa 16. augusta 2011, o návrhu na vylúčenie sudcov Krajského súdu v Trenčíne vo veci vedenej na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 13S/94/2011, takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Eva Vašková, JUDr. Viera Hrnčárová, JUDr. Monika Jankovská, JUDr. Juraj Florovič, JUDr. Elena Zaťková, JUDr. Beáta Čupková, JUDr. Viera Škultétyová, JUDr. Alena Záhumenská, JUDr. Emília Zimová, JUDr. Gabriela Janáková, JUDr. Erika Zajacová, JUDr. Stanislava Marková, JUDr. Roman Hargaš, JUDr. Oľga Lichnerová, JUDr. Alica Beňová, JUDr. Iveta Martináková, JUDr. Natália Čekanová, JUDr. Mária Prikrýlová, JUDr. Darina Legerská, JUDr. Stanislav Hájiček, JUDr. Dušan Ecker, JUDr. Jozef Meszáros, JUDr. Rastislav Vranka, JUDr. Jozef Janík, JUDr. Ondrej Gáborík, JUDr. František Kováč, JUDr. Ondrej Samaš a JUDr. Peter Tóth, **nie sú vylúčení** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 13S/94/2011.

Sudkyňa Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Alena Radičová – podpredsedníčka Krajského súdu v Trenčíne, **je vylúčená** z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

O d ô v o d n e n i e

Krajský súd v Trenčíne predložil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky spisový materiál sp. zn. 13S/94/2011 vo veci účastníkov konania uvedených v úvodnej časti tohto rozhodnutia o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia a postupu žalovaného správneho orgánu – Krajského súdu v Trenčíne, na rozhodnutie o vylúčení uvedených sudcov krajského súdu z prejednávania a rozhodovania veci podľa § 16 ods. 1 O.s.p..

Z predloženého spisu Najvyšší súd Slovenskej republiky zistil, že predmetná vec bola zapísaná do senátu 13S Krajského súdu v Trenčíne a predsedníčka senátu JUDr. Eva Vašková predložila vec na rozhodnutie o vylúčení z prejednávania a rozhodnutia v tejto veci. Uvedla, že so zreteľom na skutočnosť, že žalovanou stranou je Krajský súd v Trenčíne, sa cíti byť vo veci zaujatá.

Predseda Krajského súdu v Trenčíne v čase vyjadrovania sa k námietkam zaujatosti vnesenými sudcami Krajského súdu v Trenčíne, JUDr. Jozef Kutiš, bol na dovolenke, pričom bolo súčasne oznámené, že dňom 30.11.2011 má ukončený výkon funkcie sudcu.

Podpredsedníčka Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Alena Radičová, ktorá v mene žalovaného vydala rozhodnutie napadnuté žalobou v danej veci, uviedla, že vo veci je zaujatá z dôvodu, že má pomer k veci, pretože vydala napadnuté rozhodnutie.

Ostatní uvedení sudcovia Krajského súdu v Trenčíne s výnimkou Mgr. Zuzany Holúbkovej, ktorá je na materskej dovolenke, sa vyjadrili tak, že vo veci sa cítia byť zaujatí s ohľadom na osobu žalovaného, resp. pre pomer k osobe žalovaného, u ktorého vykonávajú sudcovskú funkciu.

Krajský súd v Trenčíne v súlade s § 16 ods. 1 O.s.p. predložil námietku zaujatosti Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, spis došiel súdu dňa 28.11.2011.

Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď: 1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť), 2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)], 3. k zástupcom účastníkov konania.

Pomer k veci ako okolnosť spochybňujúca nezaujatosť sudcu predpokladá situáciu, keď sudca je právne zainteresovaný na výsledku konania. O pomere k účastníkovi alebo k zástupcovi ako okolnosti vzbudzujúcej pochybnosti o nezaujatosti sudcu možno uvažovať, ak sa zakladá na príbuzenstve, či iných kladných alebo záporných vzťahoch sudcu k účastníkom alebo k ich zástupcom. Zákonom predpokladané dôvody podmieňujúce zaujatosť alebo nezaujatosť sudcu na prejednanie a rozhodnutie pridelenej veci musia vyplývať z objektívnych skutočností. V námietke zaujatosti účastník nemôže ako dôvod použiť okolnosti, ktoré spočívajú v postupe súdu v konaní o prejednaní veci. Postupom sa rozumejú procesné úkony súdu vrátane rozhodnutí, ktoré upravujú vedenie konania. V širšom chápaní môžeme k postupu sudcu priradiť aj jeho rozhodnutie vo veci samej, ktoré je jeho ústavnou povinnosťou a preto túto okolnosť, že v inej veci meritórne rozhodol v prípade v jeho neprospech, zásadne nemožno použiť ako dôvod na námietku zaujatosti. Ide o procesné úkony a rozhodnutia, ktoré upravuje Občiansky súdny poriadok, ktoré sú ním predvídané a majú upravené svoje účinky na priebeh konania. Iné úkony a rozhodnutia, ktoré sú výsledkom procesnej improvizácie v postupe súdu za splnenia aj ostaných zákonných podmienok nemožno použiť ako dôvody na námietku zaujatosti. Sudcu nemožno

vylúčiť nielen pre úkony v prejednávanej veci, ale ani pre úkony v iných právnych veciach vrátane rozhodnutí, ktoré vydal. Ak sú v námietke zaujatosti uvedené len také skutočnosti, neprihliada sa na ne, t.j. platí fikcia, ako by námietka nebola vznesená, ale len v rozsahu týchto skutočností, v ktorom prípade sa vec nepredkladá nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti. Ak námietka obsahuje aj iné okolnosti, treba ju predložiť bez ohľadu na to, že o niektorých okolnostiach platí, že sa na ne neprihliada, pretože v opačnom prípade by mohol nastať dôvod pre zrušenie rozhodnutia podľa § 221 ods. 1, písm. g/ O.s.p. v spojení s § 205a ods. 1 písm. a/ O.s.p.. Taký dôvod pre zrušenie rozhodnutia vo veci samej by sa mohol uplatniť aj v dovolacom resp. v mimoriadnom dovolacom konaní. Pre vylúčenie sudcu z pojednania a rozhodnutia veci nepostačujú subjektívne pocity účastníka konania, z dôvodu ktorých tvrdí, že má pochybnosti o nezaujatosti sudcu na pojednanie a rozhodnutie veci, ako aj je nepostačujúci subjektívny názor konajúceho sudcu, že sa cíti byť zaujatý na pojednanie a rozhodnutie mu pridelenej veci, ako aj naopak. Zaujatosť konkrétneho sudcu v prejednávanej veci musí vyplývať z objektívnych okolností podmieňujúcich jeho vzťah k predmetu konania alebo jeho vzťah k účastníkom tohto konania alebo k ich zástupcom. Povinnosť preukázať okolnosti odôvodňujúce zaujatosť konajúceho sudcu na pojednaní a rozhodnutí mu pridelenej veci spočíva na tom, kto vzniesol námietku zaujatosti.

Podľa § 2 ods. 1 a 2 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediaciach v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sudcoch“) sudca je predstaviteľ súdnej moci. Právomoc súdu sudca vykonáva na nezávislom a nestrannom súde oddelene od iných štátnych orgánov. Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy vykladá podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom. Podľa § 30 citovaného zákona v záujme záruky nezávislosti a nestrannosti výkonu sudcovskej funkcie je sudca povinný dbať svojím správaním na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. V občianskom živote, pri výkone funkcie sudcu, aj po jeho skončení sa sudca musí zdržať všetkého, čo by mohlo narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu alebo ohroziť dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov. Z toho vyplýva, že sudca musí byť nielen nestranný, ale sa musí ako nestranný javiť navonok.

Nestranný je sudca, u ktorého nie sú pochybnosti o jeho nezaujatosti so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom a súčasne sa nepodieľal na rozhodovaní vo veci v niektorom inštančnom stupni. Rozhodovaním sa rozumie účasť na hlasovaní alebo inom spôsobe účasti na prijímaní rozhodnutia vo veci samej (samosudca), ako aj na rozhodnutiach, ktoré pripravujú skutkový a právny základ na rozhodnutie vo veci samej. Základom na záver o nevyhnutnosti vylúčiť sudcu z pojednávania a rozhodovania veci je pochybnosť o jeho nezaujatosti.

Predpokladom skutočného uplatnenia zásady rovnosti účastníkov v konaní a zaistenia záruk správneho a spravodlivého rozhodnutia je, aby v konaní konal a rozhodoval sudca nezaujatý, ktorý nie je v žiadnom osobnom vzťahu k účastníkom a k ich zástupcom, a ktorý nie je žiadnym spôsobom zainteresovaný na výsledku konania. V súlade s tým zákon vo vyššie citovanom ustanovení § 14 ods. 1 O.s.p. konštruuje ako dôvody vylúčenia sudcu sudcov pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom. Zákon zakladá vylúčenie sudcu

na existencii určitého dôvodu vymedzeného takými konkrétne označenými a zistenými skutočnosťami, vo svetle ktorých sa javí sudcova nezaujatosť pochybnou. Vylučuje sa tým subjektívny pohľad na vylúčenie sudcu; na to, aby bol sudca vylúčený, nemôžu postačovať pocity účastníka o tom, že možno mať pochybnosti o nezaujatosti sudcu, ale musí byť zistený dôvod, z ktorého vyplýva, že možno pochybovať o sudcovej nezaujatosti.

V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. III. ÚS 47/05, v ktorom ústavný súd vyslovil právny záver, že *„obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, to znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci“*. Ústavný súd Slovenskej republiky nestrannosť sudcu judikoval aj v ďalších rozhodnutiach (pozri bližšie napr. sp. zn. III. ÚS 71/97, I. ÚS 73/97).

Ako je už spomenuté vyššie, sudcov pomer k účastníkom alebo ich zástupcom môže byť založený predovšetkým na príbuzenskom alebo jemu obdobnom vzťahu, ktorému na roveň môže v konkrétnom prípade stáť vzťah priateľský či naopak zjavne nepriateľský. Do úvahy prichádza i vzťah ekonomickej závislosti. Uplatnená námietka zaujatosti pre pomer sudcu k veci musí byť v príčinnej súvislosti s predmetom daného konania (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp.zn. II. ÚS 76/1999, z 20. júla 1999).

V danej veci nemožno opomenúť, že namietajúci sudcovia uviedli ako dôvod svojej zaujatosti pomer k žalovanému, resp. k podpredsedníčke Krajského súdu v Trenčíne, avšak neuviedli, čo im konkrétne bráni v rozhodnutí predmetnej veci. Samotná formulácia *„som sudcom/sudkyňou Krajského súdu v Trenčíne“*, resp. doplnená o konštatovanie, že *„krajský súd je mojím zamestnávateľom“* nezodpovedá zákonnej požiadavke uvedenej v § 14 ods. 1 O.s.p., a to najmä s prihliadnutím na ustanovenie § 25 ods. 1 zákona o sudcoch a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

V danej veci nemožno tiež neuviesť, že pre vylúčenie sudcu v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. by neobstálo ani vyjadrenie sudcu, ktorý pre dôvod svojej zaujatosti považoval predsedu alebo podpredsedu krajského súdu za svojho nadriadeného resp. uvedenie, že je s nimi v priateľskom alebo aj v podriadenom vzťahu, a neobstál by ani názor, že žalovaný je ich zamestnávateľom, nakoľko podľa § 25 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. vymenovaním za sudcu vzniká a zánikom funkcie sudcu zaniká osobitný vzťah sudcu k štátu, z ktorého vyplývajú práva a povinnosti sudcu a štátu upravené týmto zákonom; za štát v týchto vzťahoch koná ústredný orgán štátnej správy súdov, ktorého pôsobnosť upravuje osobitný predpis.

Práve osobitný vzťah sudcu k štátu musí sudcovi umožniť konať a rozhodovať nezávisle a nezaujato vo všetkých veciach, teda aj vo veciach, ktoré sa týkajú nielen štátu, s ktorým tento vzťah po dobu výkonu svojej sudcovej funkcie udržiava, vecí týkajúcich sa orgánov správy súdu, na ktorom aktuálne vykonáva svoju funkciu, nevynímajúc. K tomuto postojú čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky výslovne sudcovi priznáva nezávislosť pri výkone jeho funkcie. Taktiež v zmysle zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (§ 35 cit. zák.) pôsobnosť predsedu súdu

v oblasti riadenia a správy súdu je potrebné vnímať ako súhrn určitých oprávnení a zároveň aj ako zákonom dané povinnosti; predseda je zároveň štatutárnym orgánom súdu, pokiaľ tento zákon nezveruje toto postavenie v oblasti správy súdu inému subjektu – riaditeľovi správy súdu. V zmysle § 32 a § 33 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov orgány riadenia a správy súdu (t.j. predseda súdu a podpredseda súdu) vykonávajú riadenie a správu súdov v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom; úlohou riadenia a správy súdov je vytvárať súdom Slovenskej republiky podmienky na riadny výkon súdnictva najmä v oblasti personálnej, organizačnej, ekonomickej, finančnej, odbornej a dohliadať na riadny výkon súdnictva spôsobom a v medziach ustanovených zákonom, pričom riadenie a správa súdov nesmú zasahovať do rozhodovacej činnosti súdov.

Z uvedeného je zrejmé, že predseda súdu, resp. podpredseda súdu nie je nadriadeným sudcu a ani sudca nie je voči nim podriadeným.

Ani samotná okolnosť, že sudcovia sa navzájom (ako kolegovia) poznajú a pravidelne sa stretávajú na pracovisku, nemôže byť (bez ďalšieho) dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Vzťahy sudcov navzájom sú vo všeobecnosti neutrálne, budované na princípoch profesionálnej spolupráce, riešenia obdobných pracovných úloh a problémov. Takéto kolegiálne vzťahy sudcov nemožno bez ďalšieho považovať za okolnosť vzbudzujúcu pochybnosti o ich nezaujatosti. Jedine v prípade, kedy vzájomný vzťah presiahne takto chápaný profesionálny rámec a nadobúda charakter bližšieho osobného vzťahu (rodinného, priateľského a pod.), možno o tejto okolnosti uvažovať ako o dôvode pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Je však nutné, aby táto okolnosť bola nielen konštatovaná, ale aj skutkovo vymedzená, preto aj napríklad tvrdenie o priateľskom pomere by malo byť konkretizované. Až v takomto prípade môže vykazovať právne významné znaky z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p.; o takýto prípad však v prejednávanej veci nejde.

Na druhej strane k záveru o tom, že sudca je vylúčený, nie je potrebné, aby bolo preukázané, že je zaujatý. Na vylúčenie sudcu postačuje, ak možno mať so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom, pochybnosti o jeho nezaujatosti.

Nestrannosť treba skúmať z dvoch hľadísk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, t.j. v danom prípade treba zistiť osobné presvedčenie sudcu prejednávajúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t.j. v danom prípade treba zistiť, či sú poskytnuté dostatočné záruky pre vylúčenie akejkolvek pochybnosti v danom smere. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku (Piersach v. Belgicko - rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 1. októbra 1982).

Existencia nestrannosti musí teda byť určená podľa subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia a správania sudcu v danej veci, a tiež podľa objektívneho hľadiska, t.j. zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (pozri rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci sp.zn. III. ÚS 16/00).

Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Nestrannosť sudcu je zvyčajne definovaná ako „*absencia predsudku alebo zaujatosti v konkrétnej veci.*“

Za objektívne pritom nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „*sine ira et studio*“, teda nezávisle a nestranne.

Meradlom pre hodnotenie objektivity sudcu nemôže byť ani subjektívne hľadisko účastníka konania, ktoré je spravidla motivované tým, že súd nekoná a nerozhoduje podľa jeho predstáv. Takéto hodnotenie správnosti súdneho konania, resp. rozhodovania nepatrí účastníkovi konania a nemôže objektívne zakladať pochybnosti o nezaujatosti sudcu.

Vylúčiť sudcu z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno len celkom výnimočne a zo skutočne závažných dôvodov, ktoré mu zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom objektívne, nezaujato a spravodlivo. Z vyššie uvedeného vychádza aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá rozoznáva subjektívne hľadisko nestrannosti sudcu, zahrňujúce osobné presvedčenie a správanie sudcu vo veci a hľadisko objektívne, založené na existencii dostatočných záruk pre vylúčenie akýchkoľvek pochybností o zaujatosti sudcu (napr. Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, 1994, Gautrin a ďalší proti Francúzsku, 1998). Preto k vylúčeniu sudcov z prejednávania a rozhodovania veci môže dôjsť len vtedy, keď ich vzťah k veci, k účastníkom alebo ich k zástupcom dosiahne takú intenzitu, že nebudú schopní nezávisle a nestranne rozhodovať (II ÚS 105/01, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS ČR, sv. 23, nález č. 98, str. 11).

Keďže Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by bola z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p. relevantná, a ani z vyjadrení sudcov, ktorým vec podľa rozvrhu práce pripadla na rozhodnutie, a ani ostatných sudcov nevyplývajú žiadne zákonné dôvody pre ich vylúčenie, Najvyšší súd Slovenskej republiky nevyhovel vznesenej námietke zaujatosti a rozhodol podľa ustanovenia § 16 ods. 1 druhá veta O.s.p. tak, že označení sudcovia Krajského súdu v Trenčíne nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci.

Vylúčený z prejednávania a rozhodovania danej veci by bol JUDr. Jozef Kutiš – predseda Krajského súdu v Trenčíne, avšak nebolo rozhodnuté o jeho vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci z dôvodu, že dňom 30.11.2011 má ukončený výkon funkcie sudcu. Vylúčená z prejednávania a rozhodovania danej veci je JUDr. Alena Radičová – podpredsedníčka Krajského súdu v Trenčíne, pretože ako podpredsedníčka Krajského súdu v Trenčíne a ako štatutárna zástupkyňa predsedu súdu vydala rozhodnutie, ktoré je predmetom preskúmania v tomto konaní, a ako podpredseda Krajského súdu v Trenčíne a teda jeho zástupca sa môže tiež podieľať na vybavovaní vecí podľa zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. mája 2011).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave, dňa 30. novembra 2011

**JUDr. Zdenka Reisenauerová, v. r.
predsedníčka senátu**

Za správnosť vyhotovenia:
Peter Szimeth